УДК 791.6

Данчук Олег Леонідович,
здобувач Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв, старший викладач
Житомирського інституту культури і мистецтв
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв, dolmail@ukr.net

РЕЖИСУРА ШОУ-ПРОГРАМ І МАСОВИХ ДІЙСТВ ЯК МИСТЕЦТВО І ПРОФЕСІЯ

Стаття присвячена творчим пошукам у режисурі шоу-програм і масових дійств. Вона висвітлює питання створення видовищ, які останнім часом придбали значну гостроту, режисера шоу-програм і масових дійств, що поєднує в собі різні жанри і види мистецтва. Висвітлено питання про професійну специфіку підготовки фахівців із режисури шоу-програм і масових дійств.

Ключові слова: режисер, режисура, шоу-програма, масові дійства, видовища, творчий процес.

Данчук Олег Леонидович,
соискатель Национальной академии руководящих кадров
культуры и искусств старший преподаватель
Житомирского института культуры и искусств
Национальной академии руководящих кадров
культуры и искусств

РЕЖИССУРА ШОУ-ПРОГРАММ И МАСОВЫХ ДЕЙСТВ КАК ИСКУССТВО И ПРОФЕСИЯ

Статья посвящена творческим поискам в режиссуре шоу программ и массовых зрелищ. Она освещает вопросы создания зрелищ, которые в последнее время приобрели значительную остроту, режиссера шоу-программ и массовых действий, сочетающий в себе синтез разных жанров и видов искусства. Также в статье освещается вопрос о профессиональной специфике подготовки специалистов по режиссуре шоу программ и массовых зрелищ.

Ключевые слова: режиссер, режиссура, шоу-программа, массовые действия, зрелище, творческий процесс.

Danchuk Oleg,
an applicant of the National academy of managerial staff of culture and arts
Senior Lecturer Zhytomyr Institute of Culture and Arts
of the National academy of managerial staff of culture and arts

A STAGE DIRECTION OF SHOW-PROGRAMS AND PUBLIC EVENTS AS ARTISTRY AND VOCATION

A stage direction of show-programs and public events logically is a beginning and advancement in common direction. Show-programs, public events, open-air merrymakings are going as a result of combination several kinds and genres of art, such verbal skill, music, choreography, cinema, pantomime, theatre performances, sport and gymnastic actions. We have for a long time thought that mass theatrical skills are the temporary phenomena, which come into being in some moments of human life, than there are not as professional skills.

Key words: director, stage direction, show program, mass action, spectacle, creative process.

Режисура шоу-програм і масових дійств є логічним розвитком і породженням, так би мовити, загальної режисури. Шоу-програми, масові видовища, народні гуляння відбуваються завдяки синтезу різних жанрів і видів мистецтва: слова, музики, хореографії, пантоміми, кіно, театрального дійства, спортивних та гімнастичних вправ. Тривалий час вважали, що мистецтво масового театралізованого дійства – явище тимчасове, позаяк виникає лише в певні моменти людського життя, а відтак, мовляв, і не слід ставитися до нього як до професійного напряму мистецтва.

Дійсно, режисер масових свят і видовищ – професія відносно нова, але узагальнення досвіду майстрів цієї справи привело не лише до збагачення скарбнички режисерської діяльності, але й до створення у вищій мистецькій школі нової спеціальності – режисер масових свят і театралізованих вистав.

Нині відбувається бурхливий розвиток цього напрямку режисерської діяльності як у теорії, так і на практиці. Заслуга в цьому належить цілій плеяді вітчизняних режисерів, серед яких зіркою першої величини був народний артист України, професор Борис Георгійович Шарварко. Він був великим майстром масового театру і щедрим педагогом, котрий ділився своїми надбаннями, своїми мистецькими здобутками. На превеликий жаль, його передчасна смерть не дала можливості розробити теорію режисури масового театру, якою він захоплювався. Володіючи багатим досвідом, він устиг зафіксувати лише частину своїх найяскравіших постановок.

Що є спільного і що відрізняє режисуру шоу-програм і масових дійств від своєї “матері”?

Спільним є:

- наявність драматургії (п’єси і сценарію);
- наявність режисерського задуму;
- робота з виконавцями (акторами, колективами і солістами);
- робота над художньо-образним рішенням (декорації, костюми);
- робота над мізансценою і пластикою.

Відмінність у:

- роботі режисера над концертним номером, створенням епізодів і монтаж у єдине шоу, видовище;

- відсутності постійної виконавської трупи. Склад виконавців формують щоразу залежно від характеру видовища і кількість його може варіювати від декількох акторів до декількох тисяч (солістів, художніх колективів, спортсменів, військових, дітей, з участю мото- і автотранспорту, повітроплавних апаратів, коней, військової техніки...);

- відсутності, як правило, свого постійного приміщення, бо сценою є концертні зали, Палаци спорту, стадіони, парки, площі і вулиці міст;

- якщо вистави в театрі мають, як правило, тривале життя і через них проходять декілька поколінь акторів, то театралізоване дійство частіше за все живе декілька годин і йде у вічність, у небуття чи, у кращому разі, стає частиною історії.

За всіх відмінностей режисерське мистецтво шоу-програм несе в собі ті ж ознаки і функції, що і театральна режисура: творча організація всіх складників для створення єдиного, гармонійного, цілісного художнього твору.

Незмінним для всієї режисури (драми, опери, балету, музичної комедії, кіно, естради і цирку) є знання життя у всіх його проявах.

Життя швидко змінюється і треба за ним встигати.

Оскільки режисерське рішення покликане відтворювати життя в різних театральних формах, то режисер зобов'язаний добре знати його, відчувати на вістрі власного генного коду, глибоко розуміти і мати своє, особисте кредо. А відтак – любити життя і бачити його в динаміці, у стані руху, розвитку.

Через те, що режисеру призначено виразити це добре відоме йому життя в певній театральній формі, то в наявності мусить мати місце сукупність знання життя і володіння режисерською технікою.

Усю режисерську роботу над шоу-програмами і масовими видовищами розділяють на такі послідовні етапи:

1. Режисерський задум.
2. Робота над сценарієм.
3. Режисер і художник.
4. Музика в постановках.
5. Жанр і форма постановки.
6. Пластика в шоу-програмах і масових дійствах.
7. Спорт у постановках.
8. Робота режисера з виконавцем і творчим колективом.
9. Світло в постановках.
10. Робота режисера над мізансценою.
11. Планування постановочної роботи.
12. Кошторис.
13. Графік репетицій.

Як бачимо, усе ж існує специфіка драматургії та режисури різних типів видовищних мистецтв, що, урешті, й викликає різноманітні підходи до застосування системи виразних засобів. І, як наслідок, тим самим формує у творчому процесі власні, притаманні лише певним видам, особливості та закономірності.

Не є винятком і мистецтво масового дійства, де режисер виступає як громадянин, художник і трибун водночас. Адже здавна відомо, що будь-яке масове дійство присвячується визначним датам у житті суспільства. Тому творчість режисера, у такому разі, містить у собі багатоструктурну і багатозначну систему, де акумулюються і вступають в активні взаємини різні види мистецтва – література, образотворче і театральне мистецтво. Вони є художніми чинниками, що внаслідок поєднання з фактичним матеріалом створюють зовсім нове, яскраве мистецьке явище театралізованого масового дійства. Звичайно, специфіка режисури полягає в тому, що провідним у створенні широкого художнього полотна є факт, документ.

Зупинимося на проблемі легковажного ставлення до професії режисера шоу-програм і дійств. Сьогодні слово "режисер" розтиражовано в таких розмірах, набуло невиправдано широкого вжитку і його привласнила собі така кількість дилетантів і чужих мистецтву людей, що відчуваєш страх за майбутнє професії і її долю.

Постановку програм, дійств, спектаклів береться здійснити хто завгодно − співак, гітарист, танцюрист, ударник, звукорежисер, адміністратор, фокусник, журналіст. Береться тому, що має таку нагоду, а не тому, що має професійні навики і право на це.

Кожна розумна людина, яка не вміє грати на скрипці, не виставить себе на глум і не попроситься зіграти в Консерваторії концерт з оркестром. Так само

і той, хто не вчився в балетній школі, при здоровому глузді, не стане просити дати йому можливість зіграти роль Принца в балеті «Лебедине озеро».

Чому ж режисура стала такою вседозволеною і «відкритою зоною»? Чи не тому, що за допомогою телебачення вся наша країна стала "Полем чудес!", де все так просто і можливо, так «класно і доступно» водночас?

А поява театрів мод?! Для Театру треба драматургії і режисера! А без них – це ходіння манекенниць, дефілювання на сцені під низькосортну сумнівного змісту музику. Отже, знову ми повертаємось до злощасної теми – лагодити чоботи мусить швець! Театр мод може бути, але за неодмінної умови: його створюватиме режисер, а не закрійник!

Основа виробничої діяльності режисера – постановка вистави, шоу-програм, видовищ.

Постановка – творчий процес побудови вистави. Створити шоу, поставити виставу – це означає дати сценічне життя літературному твору, сценарію, примусити зазвучати німий текст, перетворити авторські ремарки на реальні, конкретні обставини, а літературних героїв – на живих, конкретно діючих людей.

Режисура – це вміння розкрити зміст сценарію через систему художніх образів. Це мистецтво створення вистави – цілісного (нерозкладного) твору, єдиного за задумом і художнім розв'язанням.

Режисер – керівник колективу – primus inter pares – перший серед рівних, митець, майстер, який здійснює постановку.

Змістом роботи режисера є процес утілення драматургічного твору, перетворення його на сценічний. Сюди входить робота над сценарієм, самостійне розроблення постановочного плану і допомога акторам в донесенні тексту, у створенні характерів. Тут і репетиційна робота з ними – застільна та планувально-мізансценічна; розроблення з художником ескізів декорацій і костюмів, макета тощо. Тут має місце і робота з композитором, балетмейстером, організація допоміжних елементів вистави (освітлення, шуми, кіно, радіо тощо). Головним змістом роботи режисера є об'єднання зусиль усіх творців вистави на розкриття ідеї, що лежить в її основі.

«Режисер – це не лише той, хто вміє розібратися в сценарії, порадити акторам, як грати, хто вміє розташувати їх на сцені в декораціях, які йому спорудив художник. Режисер – це той, хто вміє спостерігати життя і має максимальну кількість знань у всіх галузях, крім своїх професійно-театральних" (М. М. Горчаков про К. С. Станіславського). Режисер має вміти думати сам і мусить так будувати свою роботу, щоб вона збуджувала в глядача думки, потрібні сучасності» (М. М. Горчаков про К. С. Станіславського).

Режисер шоу-програм і масових дійств є не лише керівником творчим, а й адміністративним. Отже, він змушений займатися рекламою, організацією глядача, транспортом, організацією сценічного майданчика на виїздах і таке інше. Уся ця «технічна» діяльність відбирає в режисера багато часу і часто – за рахунок творчої роботи.

А ще, як керівник творчими цехами, він має безпосередньо втручатися у роботу кожного цеху, навчаючи фаху учасників дійства. Треба показати, як готувати перуку, як підключити до освітлювальної мережі «зорі» з лампочками на 1,5 вольта, як користуватися радіовузлом, магнітофоном, як виготовляти бута-

форські речі з пап'є-маше, як виготовити «агрегати» для шумів у виставі, як освітити сцену, користуючись примітивними засобами освітлення і таке інше.

Усе це зобов'язує режисера досконало вивчити техніку театральних цехів.

Про роботу режисера в театрі написано багато. А ось про роботу режисера шоу-програм і масових дійств, професійну специфіку підготовки таких фахівців, на жаль, – мало. Нам здається, що це важлива, але недостатньо вивчена тема.

Література

1. *Айзенштадт В. К.* Режисура й організація масових видовищ. – Х., 1973.
2. *Брабич В.*, *Плетньова Г.* Видовища древнього світу. -– Л., 1971.
3. *Бахтін М. М.* Творчість Франсуа Рабле і народна культура середньовіччя і Ренесансу. – М., 1965.
4. *Борисенко В. К.* Весільні звичаї та обряди на Україні. – К.: Наук. Думка, 1988.
5. *Вершковский Е. В.* Режиссура клубных массовых представлений. -Л.,1977.
6. *Воропай О.* Звичаї нашого народу: Сценографічний нарис. – К., 1991; Свята та обряди трудящих Києва. – К.: Наук. Думка, 1982.
7. *Волков Н.* Мистецтво масового дійства // Сучасний театр. – 1926. – № 36.
8. *Генкін Д. М.* Масові свята. – М., 1987.
9. *Гершуні Е. П.* Масові видовища і народні виступи. – Л., 1962.
10. *Горбов А. С.* Режисура видовищно-театралізованих заходів. – Фастів, 2004.
11. *Гребенюк В. П.* Публічні видовища петровського часу і їхній зв'язок з театром. – М., 1976.
12. Досвід організації масового свята. – М.- Л., 1931.
13. *Марков О. И.* Сценарно-режиссерские основы художественно-педагогической деятельности клуба. – М.: Просвещение, 1988.
14. *Обертинська А. П.* Основи теорії драми і сценарної майстерності – К., 1999.
15. *Туманов И. М.* Режиссура массового праздника. – Л., 1974; Режиссура массового праздника и театрализованного концерта. – М., 1976.
16. *Шарварко Б.Г.* Режисура театралізованого масового дійства. – К., 2004.

References

1. Dr. Eisenstadt Directing and organizing mass spectacle. – H., 1973.
2 Brabych V. Pletnev A.G. Sights of the ancient world. – L., 1971.
3. M. M. Bakhtin Creativity Francois Rabelais and the folk culture of the Middle Ages and Renaissance. – M., 1965.
4. Dr. Borysenko Wedding customs and traditions in Ukraine. – K .: Sciences. Thought, 1988.
5. Vershkovskyy EV Rezhyssura klubnyh massovyh predstavleniy. -L., 1977.
6. Voropay A. Manners of our people scenographic essay. – K., 1991; Ritualism workers Kyiv. – K .: Sciences. Thought, 1982.
7. N. Volkov mass action // Art Contemporary Theatre. – 1926. – № 36.
8. DM Genkin Massive holiday. – M., 1987.
9. Gershoni EP Mass shows and folk performances. – L., 1962.
10. AS Gorbov Directing spectacular theatrical events. – Fast, 2004.
11. Hrebeniuk VP Public spectacle of Peter's time and their relationship with the theater. – M., 1976.
12. Experience of mass celebration. – M.- L., 1931.
13. Markov OI Scenario-rezhysserskye Fundamentals artistic and educational activities club. – M .: Education, 1988.
14. Obertynska AP Basic theory of drama and screenwriting skills – C. 1999.
15. Mist IM Rezhyssura of mass Prazdnika. – L., 1974; Rezhyssura of mass Prazdnika and teatralyzovannoho concert. – M., 1976.
16. Sharvarko BG Directing theatrical mass action. – K., 2004.